

کیفیت زندگی و رابطه آن با عزت نفس در بین دانشجویان دختر و پسر دانشگاه اصفهان

دکتر محمدعلی زکی*

چکیده

هدف: از آنجا که کیفیت زندگی، احساس خوشبختی و رضایت از زندگی به عنوان شاخص‌های سلامت عمومی و بهداشت روان به شمار می‌روند، در این پژوهش کیفیت زندگی و رابطه آن با عزت نفس دانشجویان بررسی شده است.

روش: بررسی حاضر از نوع پیمایشی است و در آن ۲۰۰ دانشجوی دانشگاه اصفهان (۱۰۰ دختر و ۱۰۰ پسر) بررسی شده‌اند. برای سنجش کیفیت زندگی از شاخص کیفیت زندگی میسوالا و ویثاس (MVQOLI) و برای سنجش عزت نفس از پرسش‌نامه عزت نفس رابسون بهره گرفته شده است. داده‌ها به کمک آزمون آماری t ، ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون، تحلیل شدند.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش گویای آن هستند که رابطه معنی‌داری میان عزت نفس و کیفیت زندگی وجود داشته ($r=0/48$)، اما تفاوت معنی‌داری در کیفیت زندگی دانشجویان پسر و دختر دانشگاه اصفهان وجود نداشته است. هم‌چنین با آن که رابطه معنی‌دار آماری بین هر کدام از پنج مؤلفه کیفیت زندگی به طور جداگانه و عزت نفس وجود داشته، لیکن تحلیل رگرسیون نشان داد که از میان مؤلفه‌های پنجگانه کیفیت زندگی، سه مؤلفه روابط بین فردی، ماوراء الطبیعه (معنویت) و کارکرد (عملکرد) دارای بیشترین توان پیش‌بینی عزت نفس می‌باشند.

نتیجه‌گیری: بین ارزیابی کیفیت زندگی دانشجویان از زندگی خود و عزت نفس آنان ارتباط وجود دارد.

کلیدواژه: کیفیت زندگی، عزت نفس، دانشجویان، دانشگاه اصفهان

مقدمه

نمودهای احساسات مثبت، کیفیت زندگی^۳ است که شامل رضایت از زندگی^۴ (داینر و لوکاس، ۲۰۰۰)، احساس خوشبختی^۵ (شاین^۶ و جانسون^۷، ۱۹۷۸) و

در زمینه احساسات مثبت پژوهش‌های رفتاری و اجتماعی زیادی انجام شده (داینر^۱ و لوکاس^۲، ۲۰۰۰) و یکی از

* دکترای جامعه‌شناسی، استادیار دانشگاه امام حسین (ع). اصفهان، کیلومتر ۵ جاده شیراز، مجتمع دانشگاهی حضرت امیرالمؤمنین (ع)، گروه علوم انسانی.

E-mail: mazaki42@yahoo.com

دورنگار: ۰۳۱۱-۶۸۰۴۲۴۳

1- Diener
3- quality of life
5- well-being
7- Johnson
2- Lucas
4- life satisfaction
6- Shin

جملات مثبت و منفی آن به ارزیابی و سنجش میزان عزت نفس افراد می‌پردازد. پایایی آن به روش دونیمه‌سازی بر روی ۶۱ مرد و ۸۸ زن ۶۰-۱۶ ساله، ۰/۹۳ و به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۹ گزارش شده است. رابسون (همان‌جا) روایی ابزار عزت نفس را به روش همبستگی با مقیاس عزت نفس روزنبرگ^{۱۵} (روزنبرگ، ۱۹۶۵) ۰/۸۰ گزارش نموده است. آددیو^{۱۶} و گرین^{۱۷} (۱۹۹۴) نیز آلفای کرونباخ را در بررسی پایایی آن ۰/۸۰ و روایی هم‌زمان آن را با پرسش‌نامه عزت نفس روزنبرگ ۰/۸۵ گزارش نمود. داده‌ها به کمک روش‌های آمار توصیفی، آزمون آماری t، ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون تحلیل گردیدند.

یافته‌ها

میانگین و انحراف معیار مؤلفه‌های پنج‌گانه و کل کیفیت زندگی و هم‌چنین عزت نفس دانشجویان در جدول ۱ نشان داده شده است.

این بررسی تفاوت معنی‌داری در کیفیت زندگی کلی دانشجویان پسر و دختر نشان نداد و تنها در زمینه ماوراءالطبیعه (از $t=1/97$, $p<0/05$) و عزت نفس ($t=2/608$, $p<0/01$) (از مؤلفه‌های پنج‌گانه کیفیت زندگی) تفاوت معنی‌داری میان دانشجویان پسر و دختر دیده شد.

جدول ۱- شاخص‌های توصیفی موضوع پژوهش (N=200)

موضوع	میانگین (انحراف معیار)	حداکثر- حداقل
علایم بیماری	۱۵/۹۰ (۳/۰۷)	۸-۲۳
کارکرد	۱۹/۷۷ (۳/۳۷)	۷-۲۵
روابط بین فردی	۱۸/۸۲ (۳/۶۱)	۶-۲۵
احساس خوشبختی	۱۵/۳۸ (۳/۱۷)	۸-۲۳
ماوراءالطبیعه (معنویت)	۱۷/۷۴ (۳/۲۵)	۸-۲۵
کیفیت زندگی	۸۷/۶۱ (۱۰/۴۱)	۵۸-۱۱۲
عزت نفس	۱۴۱/۶۳ (۲۱/۶۷)	۶۶-۱۹۳

1- happiness	2- Andrew
3- Withey	4- Veenhoven
5- Bowling	6- Windsor
7- Simpson	8- Schumaker
9- Dorahy	10- Shrestha
11- Missoula-Vitas Quality of Life Index	
12- Byock	13- Merriman
14- Robson Self-esteem Questionnaire	
15- Rosenberg Self-esteem Scale	
16- Addeo	17- Greene

شادکامی^۱ (آندریو^۲ و وایتی^۳، ۱۹۷۶) می‌باشد که جنبه‌هایی از سلامتی آدمی به‌شمار می‌رود (ونهاون^۴، ۲۰۰۰؛ باولینگ^۵ و ویندسور^۶، ۲۰۰۱). بررسی‌ها نشان داده‌اند که کیفیت زندگی با عملکرد تحصیلی دانشجویان رابطه دارد (بهمنی، تمدنی و عسگری، ۱۳۸۳) و بین ویژگی‌های شخصیتی هم‌چون عزت نفس، افسردگی دانشجویان و کیفیت زندگی آنان ارتباط وجود دارد (سیمپسون^۷، شومیکر^۸، دوراهی^۹ و شریستا^{۱۰}، ۱۹۹۶). احمدی (۱۳۸۱) نشان داد که تفاوت معنی‌داری در زمینه کیفیت زندگی پیش از مداخله در دو گروه آزمایش و گواه وجود داشته است. پرسش‌های پژوهش حاضر نیز در این راستا و به شرح زیر بود: ۱- وضعیت و میزان کیفیت زندگی و مؤلفه‌های آن در میان دانشجویان دختر و پسر دانشگاه اصفهان چگونه است؟ ۲- آیا در زمینه کیفیت زندگی و مؤلفه‌های آن میان دانشجویان پسر و دختر دانشگاه اصفهان تفاوتی وجود دارد؟ ۳- آیا میان کیفیت زندگی و عزت نفس دانشجویان دانشگاه اصفهان رابطه معنی‌داری وجود دارد؟ ۴- کدام یک از ابعاد و مؤلفه‌های کیفیت زندگی بر عزت نفس دانشجویان دانشگاه اصفهان موثرترند؟

روش

جامعه آماری پژوهش، دانشجویان شاغل به تحصیل در دانشگاه اصفهان در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ بودند. آزمودنی‌ها، ۲۰۰ دانشجو (۱۰۰ دختر و ۱۰۰ پسر) بودند که به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای- تصادفی انتخاب شدند. ابزار بررسی کیفیت زندگی، شاخص کیفیت زندگی میسوالا و ویتاس^{۱۱} (MVQOLI) بود که بیوک^{۱۲} و مریمن^{۱۳} (۱۹۹۸) آن را برای ارزیابی میزان کیفیت زندگی ساخته‌اند. این پرسش‌نامه دارای ۲۵ پرسش پنج‌گزینه‌ای (۱، کاملاً مخالفم تا ۵، کاملاً موافقم) است. آماره آلفای کرونباخ در زمینه بررسی پایایی این ابزار ۰/۷۷ گزارش شده و روایی هم‌زمان آن با مقیاس چندگانه کیفیت زندگی ۰/۴۳ به دست آمده است (بیوک، ۱۹۹۵). تحلیل عاملی در زمینه بررسی روایی ابزار در بررسی حاضر، نسبت KMO را برای شاخص کیفیت زندگی برابر ۰/۶۹۶ و ضریب آزمون بارتلت را برابر با ۱۱۳/۴۸ نشان داد. ضریب آلفای کرونباخ برای بررسی میزان پایایی ابزار پژوهش با ۲۵ ماده و ۲۰۰ آزمودنی، ۰/۷۴۴ محاسبه شد. برای ارزیابی عزت نفس، پرسش‌نامه عزت نفس رابسون^{۱۴} (رابسون، ۱۹۸۹) به کار برده شد. ابزار دارای ۳۰ ماده است که

جدول ۲- ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش

کیفیت زندگی	ماوراءالطبیعه	احساس خوشبختی	روابط بین فردی	کارکرد	نشانگان بیماری
کیفیت زندگی	** $r=0/706$	** $r=0/533$	** $r=0/717$	** $r=0/675$	** $r=0/503$
عزت نفس	* $r=0/484$	* $r=0/429$	* $r=0/503$	* $r=0/398$	$r=0/119$

* $p<0/01$; ** $p<0/001$

این بررسی به طور کلی دانشجویان مورد بررسی را دارای کیفیت زندگی بالا نشان داد. کیفیت زندگی دانشجویان مورد بررسی به ترتیب در ابعاد کارکرد، روابط بین فردی، ماوراءالطبیعه، علایم بیماری و احساس خوشبختی بالا بوده است. یافته‌ها گویای آن بودند که با افزایش ارزیابی مثبت دانشجویان در زمینه روابط میان فردی، بر میزان کیفیت زندگی آنان افزوده می‌شود.

این بررسی ارتقاء میزان عزت نفس دانشجویان از راه افزایش کیفیت زندگی و هم‌چنین روش‌های بهبود میزان عزت نفس را در دانشجویان پسر پیشنهاد می‌کند؛ اگرچه مناسب است که موضوع کیفیت زندگی در سایر گروه‌های اجتماعی، شغلی و سنی بررسی شود.

پژوهش‌های اجتماعی کیفیت زندگی دارای محدودیت‌هایی می‌باشند. از نظر روش‌شناسی کیفیت زندگی موضوعی چندبعدی، پیچیده دارای مفهومی گسترده و دربردارنده عوامل عینی و ذهنی است. محدودیت دیگر پژوهش مربوط به روایی و پایایی مقیاس عزت نفس رابسون (۱۹۸۹) در ایران و در این بررسی است. ضروری است پژوهشگران در آینده به اعتباریابی مقیاس عزت نفس رابسون در ایران بپردازند.

دریافت مقاله: ۱۳۸۵/۱۱/۲۳؛ دریافت نسخه نهایی: ۱۳۸۶/۳/۲۴؛

پذیرش مقاله: ۱۳۸۶/۳/۲۹

منابع

- احمدی، فضل... (۱۳۸۱). بررسی تأثیرالگوی مشاوره مراقب مداوم بر کیفیت زندگی بیماران مبتلا به اختلال عروق کرونر. *مجله روانشناسی*، سال ششم، شماره ۲۱، ۹۵-۸۵.
- بهمنی، بهمن؛ تمدنی، مجتبی؛ عسگری، مجید (۱۳۸۳). بررسی کیفیت زندگی و رابطه آن با نگرش دینی و عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد جنوب تهران. *فصلنامه طب و تزکیه*، سال سیزدهم، شماره ۵۳، ۴۴-۳۲.

همان گونه که جدول ۲ نشان می‌دهد ضریب همبستگی بین کیفیت زندگی و عزت نفس دانشجویان برابر ۰/۴۸ است. از سوی دیگر ارتباط معنی‌داری از نظر آماری بین سه مؤلفه کیفیت زندگی [کارکرد ($p<0/001$)، روابط بین فردی ($p<0/001$) و ماوراءالطبیعه ($p<0/001$)] با عزت نفس دیده شد. تحلیل رگرسیون چندگانه به شیوه گام به گام نشان داد که به ترتیب سه بعد و مؤلفه کیفیت زندگی (روابط بین فردی، ماوراءالطبیعه و کارکرد) از قدرت پیش‌بینی بیشتری در مقایسه با دیگر ابعاد کیفیت زندگی برای میزان عزت نفس دانشجویان برخوردار بوده‌اند. مقدار R^2 برای مراحل سه‌گانه تحلیل رگرسیون به ترتیب برابر ۰/۲۵۳، ۰/۳۰۶ و ۰/۳۳۷ محاسبه شده و سه مؤلفه کیفیت زندگی به‌طور هم‌زمان ۰/۳۳۷ تغییرات عزت نفس دانشجویان را تبیین نمودند.

بحث

یافته‌های پژوهش تفاوت معنی‌داری در کیفیت زندگی دانشجویان دختر و پسر دانشگاه اصفهان نشان ندادند که با یافته‌های بیان‌زاده، کربلایی‌نوری، عشایری و آزرندگان (۱۳۷۷)، بهمنی (۱۳۸۳) و نصیری، هاشمی و حسینی (۱۳۸۵) هم‌سو است. از سوی دیگر تفاوت معنی‌داری در زمینه عزت نفس دانشجویان به نفع دانشجویان دختر و ارتباط معنی‌داری میان کیفیت زندگی و عزت نفس دانشجویان دیده شد. بنابراین با افزایش ارزیابی دانشجویان نسبت به کیفیت زندگی بر میزان عزت نفس دانشجویان افزوده می‌گردد.

این بررسی پرسش‌نامه کیفیت زندگی میسوآلاوویتاس را دارای پایایی و روایی مناسبی برای فرهنگ ایرانی نشان داد. تحلیل رگرسیون نشان داد که سه مؤلفه کیفیت زندگی شامل روابط بین فردی، ماوراءالطبیعه (معنویت) و کارکرد (عملکرد) دارای بیشترین قدرت پیش‌بینی عزت نفس می‌باشند. هم‌چنین یافته‌ها گویای آن بودند که پنج مؤلفه کیفیت زندگی را می‌توان به یک عامل که عامل تقلیل یافته کیفیت زندگی نامیده می‌شود، کاهش داد.

- Care Corporation.
- Byock, I. R., Merriman, M. Ps. (1998). Measuring quality of life for patients with terminal illness: The Missoula-Vitas Quality of Life Index. *Palliative Medicine*, 12, 231-244.
- Diener, E., & Lucas, R. (2000). Explaining differences in societal levels of happiness: Relative standards, need fulfillment, culture, and evaluation theory. *Journal of Happiness Studies: An Interdisciplinary Periodical on Subjective Well-Being*, 1, 41-78.
- Robson, P. J. (1989). Development of a new self report questionnaire to measure self-esteem. *Psychological Medicine*, 19, 513-518.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Preinceton, NJ.: Preinceton University Press.
- Shin, D., & Johnson, D. (1978). A vowed happiness as an overall assessment of the quality of life. *Social Indicators Research*, 5, 475-492.
- Simpson, P. L., Schumaker, J. F., Dorahy, M. J., & Shrestha, S. N. (1996). Depression, and life satisfaction in Nepal & Australia. *Journal of Social Psychology*, 136, 789-790.
- Veenhoven, R. (2000). The four qualities of life. *Journal of Happiness Studies*, 1, 1-39.
- بیان‌زاده، سیداکبر؛ کربلایی نوری، اشرف؛ عشایری، حسن؛ آزردهگان، سیروس (۱۳۷۷). بررسی کیفیت زندگی بیماران اسکیزوفرنیک مزمن. *فصلنامه اندیشه و رفتار*، سال چهارم، شماره ۱، ۱۳-۴.
- نصیری، حبیب‌ا...؛ هاشمی، لادن؛ حسینی، سیده مریم (۱۳۸۵). *بررسی کیفیت زندگی دانشجویان دانشگاه شیراز بر اساس مقیاس کیفیت زندگی سازمان بهداشت جهانی*. مقاله ارائه شده در سومین سمینار سراسری بهداشت روانی دانشجویان، مرکز مشاوره معاونت دانشجویی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و دانشگاه علم و صنعت ایران، سوم و چهارم خرداد ماه.
- Addeo, R., & Greene, A. (1994). Construct validity of the Robson self esteem questionnaire in a college sample. *Educational and Psychological Measurement*, 54, 439-446.
- Andrew, F., & Withey, S. (1976). *Social indicators of well-being: American Perceptions of Quality of Life*. New York: Plenum Press.
- Bowling, A., & Windsor, J. (2001). Towards the good life: A population survey of dimentions of quality of life. *Journal of Happiness Studies*, 2, 55-81.
- Bradford, R. (2002). Quality of life in young people: Rating and factor structure of the Quality of Life Profile-Adolescent Version. *Journal of Adolescence*, 25, 261-274.
- Byock, I. R. (1995). *Missoula-Vitas Quality of Life Index (MVQOLI) Version-25s*. Missoula, MT: Vitas Health